

Voorwoord

Zaterdag 9 november 1985, 19.33 uur. Het is bijzonder druk bij de Delhaize in Aalst. Drie gemaskerde lieden verlaten hun donkerkleurige Volkswagen GTI en stappen in het wilde weg schietend de parkeerplaats op. Twee klanten sterven meteen in een plas bloed. Een gezin wordt onder vuur genomen. De man, de vrouw en de dochter van veertien zijn op slag dood. De zoon van negen, David Van de Steen, raakt zwaargewond. De daders vuren op al wat beweegt. Ze maken ook een andere man en zijn dochtertje van zeven af. Gealarmeerd via het nummer 900 komen de gemeentepolitie en de rijkswacht vrijwel gelijktijdig ter plekke. Toch slagen de misdadigers erin weg te komen in hun GTI, waarvan de achterklep openblijft, zodat een 'reus' van bijna twee meter al vurend de aftocht kan dekken. Het lijkt wel een horrorfilm. De balans van de raid: acht doden en een buit van amper tweehonderdduizend frank. Zoveel is duidelijk: dit is geen roofoverval, maar een aanslag. Aalst is de apotheose van een reeks van veertien aanslagen die begon in augustus 1982 en waarbij 28 doden en talloze gewonden vielen. Vanwege hun onderlinge overeenkomsten worden de brutale acties toegeschreven aan één en dezelfde groep, de "Bende van Nijvel".

Na Aalst is het land in shock. Politie en justitie staan onder grote druk om de Bendeleden te vinden. Hun arrestatie zou een enorme opluchting zijn, die de burgers en de slachtoffers in staat zou stellen de collectieve nachtmerrie de rug toe te keren. Hoe zit het met het gerechtelijk onderzoek? Wie dat probeert uit te zoeken, raakt totaal verdwaald. In de belangrijkste politiek-criminele zaak van de eeuw ontbreekt elke coördinatie. Verschillende onderdelen van het Openbaar Ministerie houden zich tegelijk met het onderzoek bezig: het Franstalig parket van Nijvel, het Nederlandstalig parket van Dendermonde en ook nog het tweetalig van Brussel. Ieder parket werkt afzonderlijk en schakelt eigen politiediensten in. En dan is er nog de eeuwige rivaliteit tussen de rijkswacht – een nationaal en militair korps, geïnfiltrerd door extreemrechts – en de gerechtelijke politie, die per arrondissement georganiseerd is. Ze gunnen elkaar het licht in de ogen niet en kunnen zelfs in gemengde rechte teams niet eens collegiaal samenwerken.

Uitzondering op de regel is het Dendermondse Delta-team, dat op 6 november 1986 een belangrijke partij wapens en ander bewijsmateriaal uit het kanaal

in Ronquières vist, waardoor er ogenschijnlijk een verband tussen diverse Bende-overvallen bestaat. Ander hard materieel bewijs wordt nadien niet meer gevonden. De speurders zoeken de daders vooralsnog uitsluitend in het criminele milieu. Eerst arresteert de rijkswacht Michel Cocu, een voormalig politiemann, en diens kompanen uit de Borinage. Later voelt het Delta-team de bende van de beruchte misdadiger Philippe De Staerke aan de tand. In 1988 spreekt het assisenhof Cocu en Co vrij. En De Staerke ? Hij wordt uiteindelijk niet vervolgd.

Van meet af aan sluiten de Nijvelse procureur Jean Deprêtre en minister van Justitie Jean Gol de thesis van politiek geweld uit. Bizar en onthutsend, want de Bende past op het eerste gezicht helemaal niet in het profiel van ordinaire misdaad. Voor traditionele gangsters zijn vrouwen en kinderen heilig. Die erocode bestaat niet voor de Bende. En waarom dat buitenproportioneel geweld? Beroepsmisdadigers proberen altijd een maximum aan buit met een minimum aan geweld binnen te halen, kwestie van de strafmaat zo laag mogelijk te houden. Gezien het aantal slachtoffers is de totale buit – een slordige vijfhonderdduizend euro – verwaarloosbaar. Dus is het de Bende kennelijk niet om de buit te doen, maar om het moedwillig terroriseren van onschuldige burgers. Welnu, blinde terreur is bij uitstek het “visitekaartje” van rechts terrorisme, dat paniek wil zaaien om de democratie te verbouwen. En nog iets: het geweld van de Bende is in meerdere opzichten kenmerkend. Het verraadt immers een speciale commandotraining die slechts gemeengoed is bij bijvoorbeeld de Groep Diane, de antiterreureenheid van de rijkswacht. De oprichter van Diane, Arseen Pint, is na Aalst snel ter plaatse en spreekt de memorabele woorden: “Ik hoop maar dat de daders niet uit onze rangen komen.” Dat getuigt van lef, want op dat ogenblik is de hypothese van extreemrechts gewoon onbespreekbaar, waardoor de ex-BOB'ers Madani Bouhouche en Robert Beijer buiten schot blijven. Zij worden nochtans gelinkt aan de gewaagde wapendiefstal bij Diane op Oudjaar 1981. Toen wisten inbrekers tot de zwaar bewaakte rijkswachtkazerne in Etterbeek door te dringen en met een handvol gesofisticeerde wapens aan de haal te gaan. Luitenant-kolonel Gérard Lhost wordt belast met een “intern onderzoek”, dat hij deskundig verkloot, want Lhost is er de man niet naar om zichzelf en zijn door extreemrechts aangetaste korps in het gedrang te brengen. Ondanks alles raken beetje bij beetje de contouren van een goed gestructureerde bende rond Bouhouche duidelijk. Eind 1987 vinden de speurders in een garage in Sint-Lambrechts-Woluwe heel wat wapens, afkomstig van de wapendiefstal bij Diane. Op 15 januari 1988 wordt de BOB'er Christian Amory aangehouden. De tongen komen los. Amory onthult dat de Bende drie niveaus telt: de onbekende

opdrachtgevers, de tussenpersonen die voor wapens, voertuigen enzovoort zorgen (onder anderen Bouhouche) en de criminele moordenaars.

Het parlement neemt het nu van justitie over. Op 22 april 1988 keurt de Kamer na een urenlang debat de oprichting van een commissie goed die een onderzoek moet uitvoeren naar het misgelopen speurwerk van de Bende. Vooral minister Jean Gol verzet zich met hand en tand. De commissie gaat voortvarend aan de slag. Zij voert vraaggesprekken met een serie hoge magistraten en politiechefs en moet harde noten kraken. Procureur Deprêtre en oud-rijkswachtcommandant Bernaert leggen ziel en zaligheid niet op tafel. Ze zijn zich van geen kwaad bewust. Maar er zijn ook lagere magistraten en officieren die de commissie moedig en openhartig te woord staan en openlijk betreuren dat het extreemrechtse spoor nooit grondig werd uitgeplozen. Zo bevestigt BOB'er Guy Goffinon het bestaan van de extreemrechtse "Groep G" binnen de rijkswacht. Groot is de opschudding als kolonel Vernailen op 10 mei 1989 verklaart dat prominenten, onder wie Paul Vanden Boeynants (VdB) en rijkswachtcommandant Fernand Beurir, begin van de jaren tachtig plannen voor een staatsgreep beraamden. Op dat ogenblik waren tientallen officieren sympathisant van het Front de la Jeunesse (FN) en de NEM-clubs. Op 21 februari 1990 verschijnt VdB op eigen verzoek voor de commissie. De getergde slagerszoon slaat van zich af tegen de zogeheten halve waarheden, roddel en achterklap met de ondertussen gevleugelde woorden: "Trop is te veel en te veel is trop." VdB is meteen de laatste belangrijke getuige. De commissie vindt het nu welletjes. Op 30 april 1990 presenteert ze haar lijvig rapport. In ongewoon klare taal zet ze de gebeurtenissen in het catastrofale Bendeonderzoek op een rij. Volgens het rapport is het niet uitgesloten dat extreemrechts achter de Bende zit. Het motief: de staat ontwrichten en een versterking van het veiligheidsapparaat uitlokken. Het rapport stelt wel dat harde bewijzen hiervoor alsnog ontbreken. Vast staat dat het onderzoek ernstig werd bemoeilijkt door de aanwezigheid van extreemrechtse elementen, die de opsporingswerkzaamheden stelselmatig hebben gefrustreerd door middel van desinformatiecampagnes en het in diskrediet brengen van politiemensen. "Het bestaan van extreemrechtse groepen in de Belgische politiediensten moet terdege worden onderzocht", besluit de commissie. Hoe gruwelijk en absurd het bloedvergieten van de Bende ook is, het laat toch iets constructiefs, iets positiefs na. Door de vele tekortkomingen en blunders in het gerechtelijk onderzoek aan het licht te brengen, bevredigt de commissie de eerste zucht naar gerechtigheid, maar maakt ze tegelijkertijd ook de geesten rijp voor een zekere democratische hervorming van politie en justitie: demilitarisering van de rijkswacht, wettelijke regeling van de inlichtingendiensten en van de bijzondere opsporingsmethodes,

oprichting van twee controleorganen – het Comité P en het Comité I. Ook de wet op het politieambt wordt boven de doopvont gehouden. Niet voor niets kadert het eerste artikel van deze wet de taak van de politiediensten in de “naleving en bescherming van de individuele rechten en vrijheden” en de “bijdrage aan de democratische ontwikkeling van de maatschappij”.

Hoe hevig de dreunen van de Bendecommissie ogenschijnlijk ook zijn, uiteindelijk heeft het helaas weinig effect op het eigenlijke gerechtelijke onderzoek, dat gebukt gaat onder de bittere concurrentiestrijd tussen de machtshongerige, gedemilitariseerde rijkswacht en de gerechtelijke politie. Op 24 juni 1995 worden Julie Lejeune en Mélissa Russo ontvoerd. Het begin van de affaire-Dutroux, die de wereld rondgaat. Het gaat van kwaad naar erger. Op 22 augustus verdwijnen “An en Eefje” in Oostende. Het Centraal Bureau voor Opsporingen (CBO), de criminele databank van de rijkswacht, speelt een centrale rol, want informatie is macht. Het lijkt geen twijfel dat de rijkswacht Dutroux ervan verdenkt de spil te zijn in de ontvoeringszaak, maar het korps voert “parallele onderzoeken” achter de rug van het gerecht, en weigert cruciale informatie te delen. Op 9 augustus 1996 verdwijnt Laetitia Delhez. Gelukkig komt een getuige met de nummerplaat van de verdachte bestelwagen. Op 12 augustus 1996 wordt Dutroux eindelijk opgepakt en drie dagen later wordt Laetitia, net op tijd, uit een betonnen kerker bevrijd. Voor de vier andere kinderen komt elke hulp te laat. Opnieuw is het land in shock. De eindeloze reeks “onbegrijpelijke vergissingen” en “kapitale blunders” in het Bende- en Dutroux-dossier veroorzaakt een storm van protest. Om de “witte woede” te kanaliseren stemt de Kamer in met de oprichting van een Bendecommissie-bis (13 juni 1996) en van de commissie-Dutroux (17 oktober 1996). De Kamer bespreekt de verslagen ervan respectievelijk op 21 oktober 1997 en 18 april 1997. In de wetenschap dat de democratie in het gedrang komt als de *checks and balances* uit evenwicht raken, worden de drie politiediensten geïntegreerd in één structuur, met een federaal en lokaal niveau. Daarnaast komt er een federaal parket, onder meer belast met zware misdaddossiers. Wat de Bende betreft beveelt de commissie nogmaals aan het extreemrechtse spoor (ex-rijkswachters, practical shootingclubs, enz.) nader te onderzoeken. Commissievoorzitter Tony Van Parys betreurt in dat verband dat de wapendiefstal bij Diane nooit deftig werd onderzocht.

Al het gewroet van de tweede Bendecommissie leidt helaas niet tot een doorbraak in het gerechtelijke onderzoek. Integendeel. Eind jaren negentig telt de cel Waals-Brabant nog een honderdtal rechercheurs. Daarna kalft dat aantal af en komt het onderzoek in een onstuitbare neerwaartse spiraal terecht. Af en

toe is er een opflakking van hoop. 27 november 2010. Euforische krantenkoppen: “De reus na 25 jaar eindelijk ontmaskerd via een onder hypnose tot stand gekomen robotfoto”. De “reus” krijgt een naam en een gezicht: Dominique Salesse, een topcrimineel uit de vroege jaren tachtig. Even snel dooft de hoop alweer. Het aantal rechercheurs van de Bendecel zakt tot drie à vijf in 2013, zodat het onderzoek bijna tot stilstand komt. Op 21 oktober 2017 laait de hoop plotseling weer fel op. Krantenkoppen: “Alles wijst naar de Groep Diane”. De “reus” heet nu Christiaan B., een ex-lid van Diane, die vlak voor zijn overlijden in 2015 opbiechtte dat hij bij de Bende betrokken is geweest. David Van de Steen speelde de tip door. Meer dan dertig jaar na de feiten slaat minister van Justitie Koen Geens een andere toon aan dan Jean Gol. In het parlement erkent hij dat er “pogingen tot manipulatie zijn geweest”. Sterker, hij acht het denkbaar dat ex-politiemensen deel uitmaakten van de Bende en dat ze de rechtsstaat viseerden. Procureur-generaal Christian De Valkeneer zit op dezelfde golflengte en noemt de Diane-piste “geloofwaardig”. Minister Geens heeft nog een verrassend nieuwtje in petto. In november 1986 deed de Dendermondse Delta-cel een wonderlijke vondst. De speurders ontdekten in het kanaal van Ronquières wapens van de Bende en tevens een “babykoffer” en cheques, gestolen bij de laatste raid in Aalst, op 9 november 1985. Volgens de minister en het federaal parket is de vondst in Ronquières het resultaat van een geniale manipulatie. Zij baseren zich daarvoor op een analyse van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, dat ervan overtuigd is dat het opgeviste bewijsmateriaal slechts enkele dagen voor de vondst opzettelijk in het water is gegooid. Wat een domper!

De hoop dreigt definitief in wanhoop om te slaan, al tracht minister Geens het tij te keren door het statuut van “spijtoptant” wettelijk te regelen en het onderzoeksteam te versterken met dertien extra speurders, waaronder vijf onderzoekers van het Comité P, de waakhond van de politie.

Zal dit volstaan om op de valreep het mysterie van de Bende te ontsluiten? Hoe kan men het schrijnend tekort aan DNA-materiaal en de onwaarschijnlijke knoeiboel uit het verleden goedmaken? Meer dan ooit draait alles rond de vraag: wie manipuleert en waarom? Het is onafwendbaar dat de nabestaanden, zoals bij elke tragedie, een antwoord op die vraag willen bekomen. Bij gebrek aan antwoord zullen de wildste verhalen opgeld doen. Wat is er funester voor een rechtsstaat? In die context moeten strategische beslissingen genomen worden. De tijd is voorbij dat men luchtig kan zeggen: “Wij onderzoeken verder en zien wel waar we uitkomen.” Een dergelijke strategie zou sterk lijken op racen in

dichte mist. Zeer riskant dus, maar de slechtste optie in zo'n situatie is stilstaan op de weg.

Stilstaan is voor de auteur van "Loden jaren. De Bende van Nijvel gekaderd" geen optie. Met zijn historische aanpak sluit hij naadloos aan bij de werk van de Bendecommissies en bij de visie van de historici Emmanuel Gerard en Rudi Van Doorslaer. Zij losten de moord op Julien Lahaut op door gerechtelijke informatie en historische bronnen te combineren. Daarbij gingen ze gericht op zoek naar de netwerken rond bepaalde politici en extreemrechtse figuren en groeperingen om uiteindelijk van de buitenkant naar de binnenkant te evolueren. Zij schrijven: "Een taskforce van historici kan bepaalde aspecten van het complexe Bendedossier bestuderen. In 2015 waren trouwens sommige Benderechercheurs overtuigd van het nut van een dergelijke methode. Concreet zouden wetenschappers bijvoorbeeld Westland New Post, Cecip of de rijkswacht zelf (Groep G, Groep Diane) historisch onder de loep kunnen nemen, zoals wij dat in de zaak-Lahaut deden. Op die manier zou men vanuit de buitenste schil kunnen doordringen tot de binnenste kern of materiaal kunnen opsplitsen dat ogenschijnlijk onsaamenhangende feiten en figuren met mekaar verbindt."

De didactische inslag van dit boek komt de jongere generaties goed uit. Voor hen is de Bende haast prehistorie. Ze kennen nauwelijks de gebeurtenissen en voelen nog minder de beladenheid van "de loden jaren". Het zorgvuldig gedocumenteerde boek is geschreven vanuit de overtuiging dat geschiedenis voor ieder toegankelijk moet zijn. De oorzaken en gevolgen van de Bendeterreur behoren door iedereen begrepen te worden. Het boek is dan ook tegelijkertijd een gids voor iedere geïnteresseerde lezer en een naslagwerk voor de vlijtige doctoraalstudent.

Geschiedenis overstijgt sowieso de waan van de dag, die tegenwoordig soms nog wat minder lang duurt dan een dag. Zonder hartstocht of polemieek leidt de auteur ons weg van verhitte debatten over "de reus" en nepnieuws over de ontelbare gerechtelijke blunders. Hij concentreert zich op de historische context van de Bende. Nauwgezet brengt hij extreemrechtse figuren en groeperingen in kaart, in de hoop vanuit de buitenste schil tot de binnenkant van de Bende door te dringen. Toevallig of niet, het boek opent met minister van Defensie Vanden Boeynants, onder wiens bewind een "Weimar"-achtige stemming bij de rijkswacht heerste. Toch toont de auteur zich terecht argwanend tegenover iedere vorm van complotdenken en onwetenschappelijke verzinsels. De titel van het boek verwijst naar de *Anni di Piombo*, toen Italië klem zat in een dodelijke

spiraal van politiek geweld. De zogeheten “strategie van de spanning” bereikte een hoogtepunt op 2 augustus 1980. Bij een aanslag op het station van Bologna vielen toen vijftachtig doden en meer dan tweehonderd gewonden. De commentatoren zijn nog steeds in de ban van de hamvraag: “Waarom gebeurde wat er gebeurde en wat waren de motieven van de Bendeleden?” De auteur geeft geen uitsluitsel, maar oppert drie hypothesen: strategie van de spanning, rancune of alibiverschaffing. In het laatste hoofdstuk vraagt de auteur zich ook terecht af of het begrip “Bende” niet moet wijken voor de realiteit van meerdere Bendes, aangestuurd vanuit een centrum. Door dit open einde wint het boek aan wetenschappelijke kwaliteit.

9 november 2018. Nabestaanden en sympathisanten komen in Aalst samen om de aanslag van 1985 te herdenken. Verdriet, verbittering en wanhoop overheersen. Althans over één ding zijn de aanwezigen het roerend eens: zolang de Bendeleden nog vrij rondlopen, zal een grauwe sluier over de rechtsstaat blijven hangen. Toevallig of niet, op dezelfde dag doet het federale parket, achter de schermen, een huiszoeking bij oud-rijkswachtkolonel Gérard Lhost. Zal de mist rond de Bende dan toch op een dag optrekken?

Jos Vander Velpen, advocaat, voormalig voorzitter van de Liga voor Mensenrechten, auteur van o.a. *De CCC, de staat en het terrorisme* en *De Blauwe Ridders, van rijkswacht tot eenheidspolitie*.

Antwerpen, 9 november 2018

Deel I.

Inleiding

Hoofdstuk 1.

Verantwoording

1.1. Waarom een boek over de “Bende van Nijvel”?

Afgelopen tijd dook met de regelmaat van de klok het dossier “Bende van Nijvel” terug op in de berichtgeving. Op het eerste gezicht wekt het verbazing dat criminele feiten uit de periode 1982-1985 nog steeds de publieke opinie beroeren. Zonder enige twijfel is dit toe te schrijven aan de mythische proporties die het dossier door de jaren heen heeft gekregen, weze het alleen reeds omdat elke burger zich gevisieerd voelt (of voelde) – als eenvoudige klant van een warenhuis – door de feiten die de Bende pleegde.

Tezelfdertijd blijkt dat de nabestaanden van de slachtoffers hardnekkig blijven geloven in een goede afloop van het lopende gerechtelijk onderzoek en om verstaanbare redenen niet nalaten elke gelegenheid te baat te nemen om de Bendespeurders al dan niet vermeende “nieuwe elementen” aan te reiken. Ook is er natuurlijk het feit dat nog steeds een “Cel Waals-Brabant” actief is in het gerechtelijk onderzoek, onder de leiding van onderzoeksrechter **Martine Michel** en het federaal parket, na 35 jaar van vruchteloos speuren naar de identiteit van de daders¹. Dit laatste kan als uitvloeisel van diverse initiatieven van het Parlement worden gezien, dat in het verleden bijzonder veel aandacht besteedde aan het dossier en absoluut het onderzoek in stand wil houden.

Terug naar af: het spoor-Bonkoffsky

In 1976 studeerde ik af in de Sociologie en ook in de Criminologie aan de KULeuven, onder het promotorschap van wijlen **Lode Van Outrive**. Mijn beide scripties gingen over het toenmalige linkse terrorisme van de *Rote Armee*

---

1. Het onderzoek blijft in handen van Martine Michel, onderzoeksrechter in Charleroi, maar op het niveau van het openbaar ministerie neemt het federaal parket de zaak over van de Luikse procureur-generaal **Christian De Valkeneer** sinds februari 2018.

Fraktion, dat op dat moment volop woedde. Mijn interesse in politiek geweld was gewekt. In 1988 publiceerde ik samen met een collega van *La Dernière Heure*, **Gilbert Dupont**, het eerste boek dat betrekking had op het Bende-fenomeen (Ponsaers, Dupont, 1988). Er zouden nog vele publicaties van andere auteurs volgen (Gijssels, 1990; Barrez, 1996; Bouten, 2008; 2011; 2015; Haquin & Mottard, 1990; Candidus, 1988; Sauvillier & Willems, 1995; Ilegems et al., 1990; Van de Steen & Bulthé, 2018; Van Nieuwenborgh, 2018; Bayens, 2015)². Ik was op dat moment journalist bij *De Morgen* en hield me beroepshalve met gerechtelijke berichtgeving bezig. Als het ware spontaan liep ik toen tegen het spook van de Bende aan, haast ondermijdelijk. Later zou ik actief worden bij Binnenlandse Zaken, naderhand bij de Algemene Politie-eindienst, en werkte actief mee aan de politiehervorming, om uiteindelijk als hoogleraar mijn beroeps-carrière af te ronden aan de UGent binnen de Criminologie, waar ik me vooral bezighield met politiestudies. Gedurende mijn emeritaat keerde ik terug naar het thema van het politiek geweld, ditmaal dat van het Jihadisme in ons land (Ponsaers, 2017a).

In oktober 2017 dook het verhaal rond **Christian Bonkoffsky** in de media op³. Volgens zijn entourage zou hij vóór zijn dood hebben beweerd dat hij deel

---

2. Vanuit een bepaald oogpunt zou men kunnen opmerken dat er inzake de “Bende van Nijvel” een soort van inflatie is aan informatie. Gezien de lange doorlooptijd tussen de feiten en vandaag zijn er allerhande geschriften verschenen die het alsmaar moeilijker maken om het onderscheid te maken tussen waarheid en verdistorting. Informatie die telkens wordt herhaald krijgt na verloop van tijd het aanschijn van vaststaande waarheid, terwijl de oorspronkelijke informatie niet noodzakelijk waarheidsgetrouw is. Hoe moeilijk ook, heb ik getracht niet in deze val te trappen bij het schrijven van dit boek. Ik ben me bijzonder goed bewust van deze moeilijkheid en beweer absoluut niet dat dit me steeds gelukt is. Hoe dan ook heb ik getracht het bronnenmateriaal transparant voor te stellen.

3. In 1997 werd robotfoto nr. 19 van de zogenaamde ‘Reus’ van de “Bende van Nijvel” verspreid op gele opsporingsaffiches. Toen Aalstenaar **Marc Van Damme** die affiche onder ogen kreeg herkende hij zijn jeugdvriend **Christian Bonkoffsky** meteen. In een anoniem telefoontje gaf hij de naam door aan de speurders. In februari 2017, dus 20 jaar later, werd slachtoffer **David Van de Steen** gecontacteerd door dezelfde Marc Van Damme, die hem inlichtte over de broer van Bonkoffsky. Volgens de broer had Bonkoffsky hem op zijn sterfbed in 2015 duidelijk gemaakt dat hij lid was geweest van de “Bende van Nijvel”. Het personeelsdossier van Bonkoffsky werd opgevraagd door de speurders. Daaruit bleek dat hij op 26 september 1985, een dag voor de dubbele overval van Overijse en Eigenbrakel, vrijgesteld van dienst werd bij de rijkswachtbrigade van Aalst wegens een blessure aan de voet. In april 2017 werd de broer van Bonkoffsky opnieuw verhoord en bleef hij bij zijn eerste verklaring. In mei gebeurde hetzelfde. Ondertussen bleek dat er al in 2000 een speekseltest en vingerafdrukken werden afgenomen bij Bonkoffsky. De vergelijking met materiaal dat toenertijds werd gevonden bij de aanslagen van de Bende, was negatief. Ook een genetische analyse

uitmaakte van de “Bende van Nijvel” (VRT-nieuws, 21 oktober 2017). Bonkoffsky was een overleden oud-rijkswachter, lid van de toenmalige antiterreurgroep Diane⁴, ook genoemd het *Speciaal Interventie Eskadron* (SIE), en leek als twee druppels water op de robotfoto die werd gemaakt van de zogenaamde “Reus” na de dubbele moorddadige overval op de Delhaizes van Overijse en Eigenbrakel in 1985⁵. Bonkoffsky werd begin jaren ’80 uit de Groep Diane verwijderd na een schietincident in Zaventem, waarbij zijn wapen per ongeluk afging. Bonkoffsky hield vol dat iemand met zijn wapen had geknoeid. Hij was daar heel verbitterd over (De Standaard, 24 oktober 2017).

Het spoor-Bonkoffsky werd als “geloofwaardig” beoordeeld door de Cel Waals-Brabant onder de leiding van onderzoeksrechter **Martine Michel** in Charleroi, niet in het minst omwille van de link met de voormalige elite-eenheid⁶. Volgens bepaalde getuigen zou Bonkoffsky toen zelfs in contact hebben gestaan met **Madani Bouhouche**⁷ en **Robert Beijer**⁸, wat overigens door laatstgenoemde ten stelligste werd ontkend. Het Controlecomité P stortte zich op het dossier en er werd versterking van de Cel Waals-Brabant in het vooruitzicht gesteld.

De rol die meester **Jef Vermassen** in deze aangelegenheid speelde was op zijn minst merkwaardig, met de verwijzing die hij in de media maakte naar een anonieme brief die hij zou gekregen hebben. Vermassen beweerde dat de waarheid over de “Bende van Nijvel” al lang bekend was, maar angstvallig werd achtergehouden. *“Ze hadden het al lang kunnen doen, maar het mag blijikbaar*

---

die dit jaar werd uitgevoerd, gaf geen positief resultaat. Verder werd ook de computer van Bonkoffsky in dit jaar onderzocht. Hij werd toen evenwel nooit ondervraagd (De Morgen, 24 oktober 2017). Op 30 oktober 2018 zal het federaal parket uitdrukkelijk verklaren in de uitzending van het VTM opsporingsprogramma “Faroek” dat Bonkoffsky niet langer verdacht wordt de “reus” van de Bende van Nijvel te zijn.

4. Het elitekorps Diane werd opgericht in 1972, in de nasleep van de aanslagen op de Olympische Spelen in München.

5. Hierbij dient aangestipt dat deze robotfoto meer dan tien jaar na de dubbele overval werd gemaakt, op basis van een getuigenis van een kroongetuige die onder hypnose werd gebracht.

6. In januari 1987 werd het Bendedossier van Nijvel naar Charleroi overgebracht. Dit gebeurde na een vonnis van het Hof van Cassatie. In 1990 gebeurde hetzelfde met de dossiers van de Delta-Cel in Dendermonde. Deze werden na een vonnis van het Hof van Beroep van Gent overdragen aan de onderzoeksel in Charleroi. Vanaf dat moment was de Cel Waals Brabant als enige verantwoordelijk voor het onderzoek naar de Bende van Nijvel.

7. Intussen overleden.

8. Zie hoofdstuk 6.

niet. Maar het moet bovenkomen” (De Morgen, 22 oktober 2017). Minister van Justitie **Koen Geens** hield spoedoverleg met de PG’s van het land. De tipgevers struikelden over elkaar. Bij aanvang hechtte de Cel Waals-Brabant geloof aan de verklaringen en ex-collega’s van Bonkoffsky worden ondervraagd. Daar kwam verandering in in april 2018, met de mededeling dat de speurders niet langer verdenkingen koesterden tegen de overledene. Spoor begraven, voorgoed.

WNP terug op de agenda

Meteen doken andere berichten op. In mei 2018 maakte een andere getuige zich bekend aan de Cel Waals-Brabant. Hij zocht uit eigen beweging contact met de speurders na 35 jaar stilzwijgen. De man was een Vlaams ex-militair en was jarenlang lid van het extreemrechtse *Westland New Post* (WNP)⁹. Hij werd als 17-jarige militair in 1979 gerekruteerd voor WNP in het leger door zijn toenmalige overste **Michel Libert**. Volgens de getuige trainden WNP’ers onder meer in het Zoniënwood en kregen er allerlei gevechts- en camouflagetechnieken aangeleerd. Dat was enkele maanden voor de Bende haar eerste aanslagen zou plegen. De getuige was ervan overtuigd dat hij, net zoals zo’n tiental andere mannen, werd klaargestoomd om deel te nemen aan de overvallen van de “Bende van Nijvel”. In de methodes die de “Bende van Nijvel” hanteerde, herkende hij de technieken die hij aanleerde bij WNP (Het Nieuwsblad, 12 mei 2018).

In zijn toenmalige overste Michel Libert herkende hij “de Reus”, op basis van dezelfde iconische robotfoto nr. 19 die als inspiratiebron had gediend voor de verdenkingen tegen Bonkoffsky. Libert ontkende in alle toonaarden. Hij noemde zichzelf “verzetsman”, geen “terrorist”, en had, dixit hemzelf, niets met de Bende te maken. Hij dreigde met een klacht tegen de nieuwe getuige. Niettemin gaf Libert tezelfdertijd toe dat de Bende herkenbaar opereerde zoals werd aangeleerd in de schoot van het WNP. De megalomane Libert noemde daarenboven de in 2001 overleden **Paul Vanden Boeynants** “*onze baas*” (van WNP). Hij erkende dat hij voor WNP verkenningsoopdrachten uitvoerde in supermarkten, maar deelname aan overvallen op warenhuizen bleef hij uitdrukkelijk ontkennen. Omdat het spoor-Libert in het verleden reeds bij herhaling werd uitgespit, doofde ook deze nieuwe getuigenis als een kaars in de regen.

---

9. Zie hoofdstuk 4.

1.2. Een cold case zonder verdachten

Wat er ook van weze, in de periode dat deze berichten in de media verschenen werd het mij duidelijk dat voor een hele (jongere) generatie het dossier rond de “Bende van Nijvel” een grote onbekende was en velen van hen de berichtgeving niet konden plaatsen¹⁰. Het leken voor hen wel verhalen van de planeet Mars. Tezeldertijd merkte ik dat er allerhande internetfora opdoken waarop *would-be* speurders probeerden het mysterie rond de stadslegende “Bende van Nijvel” op te lossen, soms niet gespeend van allerhande complottheorieën en vergaande gevolgtrekkingen, die wel erg vlug-vlug uit het klavier werden neergeschreven, maar daarom niet steeds erg accuraat waren, tot zelfs helemaal verzonnen waren. Hoe dan ook, dit alles zette me ertoe aan het boek dat ik schreef in 1988 terug ter hand te nemen. Tot mijn verbazing was sinds die tijd weinig nieuws onder de zon en werd bij herhaling gebruik gemaakt (ook wel zonder enige verwijzing) van het tekstmateriaal dat we toen publiceerden. Het is op deze wijze dat het idee groeide er opnieuw een boek aan te wijden, datgene dat momenteel voor u ligt. In dit boek maak ik gebruik van de publicatie van exact 30 jaar geleden, uiteraard aangevuld met nieuw materiaal. Ik heb daarenboven tientallen gesprekken gehad met bevoorrechte getuigen (politiemensen, magistraten, advocaten, journalisten, e.d.m.) over het onderwerp. Ik hou eraan elk van hen nadrukkelijk te bedanken voor hun hulp bij het tot stand komen van dit boek. Hun steun was noodzakelijk om van het onoverzichtelijk kluwen een min of meer inzichtelijk geheel te maken.

Diegenen die verwachten in dit boek de oplossing van het Benderaadsel te vinden moet ik meteen ontgoochelen en ten stelligste afraden verder te lezen. Er is eenvoudigweg geen oplossing voor dit dossier en nieuwe elementen zijn er niet in het gerechtelijk onderzoek sinds, zeg maar 1990 (Ponsaers, 1990). Hoe verder we ons in de tijd verwijderen van de “Bendeperiode”, hoe minder waarschijnlijk overigens dat het nog ooit tot een oplossing komt, in tegenstelling tot andere gerechtelijke dossiers waarin een zekere historische continuïteit is waar te nemen. De Bende heeft, voorzover we weten, geen nieuwe feiten meer gepleegd sinds 1985 en het gaat dan ook om een “cold case” in de ware betekenis van het woord. Het gaat in feite om een soort van criminele archeologie.

---

10. Ondanks het feit dat er intussen wel wat nieuwe boeken waren verschenen over de “Bende van Nijvel”, waaronder het excellente werk van Hilde Geens (2017). Probleem bij deze publicaties was evenwel dat zij tot op bepaalde hoogte geschreven waren voor een goed ingelichte *incrowd*, en weinig houvast boden voor diegenen die het dossier niet kenden.

Het is mijn betrachting om een gelaagd boek te schrijven over verschillende scènes gedurende de “loden jaren” in ons land, zonder deze scènes met elkaar in verbinding te brengen, in een ernstige poging amalgamen en complottheorieën te vermijden. Met het oog daarop werd het ingedeeld in vijf delen. Ik heb lang gearzeld of deze indeling wel steek houdt, maar heb uiteindelijk toch hiervoor gekozen. Ik heb moeten ondervinden dat het erg moeilijk is een verhaal te schrijven met diverse lagen, die elkaar niet noodzakelijk kruisen.

Indeling van dit boek

Na deze inleiding ga ik in een tweede deel in op “*De broedhaard van de extreemrechtse terreur*”. Het is in essentie de historische reconstructie van de opkomst van de politieke fauna en flora rond de figuur van ex-premier **Paul Vanden Boeynants**, hetgeen uitmondde in de oprichting van “*Jeune Europe (Magazine)*” en de eraan gehechte NEM-clubs, de oprichting van de “*Cercle Pinay*” en van de “*Cercle des Nations*”. In het verlengde daarvan ligt de opgang van het “*Front de la Jeunesse*”, van het CEPIC, van PIO, CEDIP en PDG. Een structuur die zich vooral bekend tot een virulent anticommunisme in de puurste Koude Oorlog sfeer.

Het gaat ook over de onthullingen van het Franstalige linkse tijdschrift “*Pour*”, de brandstichting bij dat tijdschrift en de interceptie van de extreemrechtse terrorist **Ekkehard Weil**. Kortom, ik heb het hier over het decor waarbinnen in ons land extreemrechts politiek geweld tot ontwikkeling kwam, zonder daarom te willen beweren dat deze scène noodzakelijkerwijs aanleiding gaf tot de feiten van de “Bende van Nijvel”. Wel heb ik willen aangeven dat de Bende feiten vanuit een louter chronologisch en historisch oogpunt volgden op één van de merkwaardigste periodes uit de Belgische politieke geschiedenis. Niet meer en niet minder. Overigens mag hierbij niet uit het oog verloren worden dat in november 1989 de Berlijnse Muur viel, hetgeen het einde van de Koude Oorlog inleidde, waardoor het virulent anticommunisme op relatief korte tijd verschrompelde tot een versteende noot.

In het derde deel van dit boek worden verschillende scènes geschetst die zich voordeden in het verlengde van de voorgeschiedenis beschreven in het tweede deel. Zo wordt een afzonderlijk hoofdstuk gewijd aan de gebeurtenissen rond *Westland New Post* (WNP), de infiltratie in de Veiligheid van de Staat (VSSE) en in het leger. Een ander hoofdstuk gaat dan weer over de infiltratie door het *Front de la Jeunesse*, onder de roepnaam “Groep G” bij de rijkswacht. Daarop volgt

een hoofdstuk over de criminele gebeurtenissen rond een bende die gevormd werd door oud-rijkswachters, met name **Madani Bouhouche** en **Robert Beijer**. Deel drie wordt afgesloten met een hoofdstuk dat betrekking heeft op een aantal bendes die in verband werden gebracht met de “Bende van Nijvel”, onder meer de bende van **Michel Cocu**, “*de Borains*” dus; de bende van Baasrode, met als spilfiguur **Philippe De Staerke**; en de verwarrende gebeurtenissen rond de ex-gevangenisdirecteur van extreemrechtse signatuur **Jean Bultot**. Deze hoofdstukken staan relatief los van elkaar, opnieuw vanuit de bekommernis amalgaamvorming tegen te gaan.

Het vierde deel zoemt dan uiteindelijk in op de Bendefeiten. Het deel werd ingedeeld in twee hoofdstukken, met name een hoofdstuk over de feiten uit ’82-’83 en een ander dat ingaat op de meest bloedige gebeurtenissen uit ’85. Het boek sluit af met een analytische conclusie. Er werd een naamregister aan toegevoegd om de lezer toe te laten op een vlotte wijze zijn weg te vinden in de doolhof van personages uit de bundel. De namen van de personen die in vet werden afgedrukt doorheen de tekst zijn terug te vinden in het naamregister. Een bibliografie werd eveneens voorzien, alsook een lijst van gehanteerde afkortingen. Op deze wijze hoop ik een houvast te bieden voor diegene die zich nader wil informeren over de “Bende van Nijvel”, maar ook (en vooral) het fenomeen te plaatsen in zijn historische context.

De loden Bendejaren

Door dit boek zo op te bouwen hoop ik al te fantaisistische dwarsverbanden te vermijden, (vermeende) onderlinge relaties en halve waarheden tussen allerhande feiten te suggereren, en al te vergaande deducties of verzinsels te weren. Wel hoop ik een heldere kijk te bieden op één van de ongelofelijk beklijvende periodes uit de gerechtelijke geschiedenis van dit land. Het is dan ook mijn eenvoudige bedoeling de context te schetsen waarin de feiten van de “Bende van Nijvel” zich afspeelden, om de “loden jaren” van de “Bende van Nijvel” opnieuw tot leven te laten komen. Ultiem tracht ik aan te geven uit welke voedingsbodem de vele complotverhalen zijn gegroeid, en te begrijpen waarom het verhaal van de “Bende van Nijvel” tot op de dag van vandaag zo’n aantrekkingskracht (of is het fascinatie?) blijft oproepen.

Dit boek gaat ook niet over het (misgelopen) onderzoek naar het Bendefenomeen. Een dergelijke onderneming had een andere aanpak gevraagd, hoewel het hoogst waarschijnlijk een boeiend verhaal had opgeleverd. Ongetwijfeld

eigenlijk. Ik heb me echter willen beperken. Het “Ioden jaren”-verhaal is al complex genoeg op zich om het niet te verzwaren met een andere verhaallijn. Vandaar dus. Het boek gaat met andere woorden over de criminele feiten die de stadslegende over de “Bende van Nijvel” hebben vorm gegeven. Niet meer, en ook niet minder.

Een laatste, belangrijke, bemerking moet nog gemaakt worden. De feiten van de “Bende van Nijvel” en het tijdsgewricht waarbinnen ze gepleegd werden liggen zowat 35 jaar achter ons. Het is een tijdperk waarbinnen de technische mogelijkheden veel beperkter waren dan vandaag. Het is de periode waarin de politie nog werkte met zogenaamde Zoller- en Malicieux-apparaten om telefoonnummers te registreren. Van telefoontap is nog geen sprake. Het is tevens de periode van de uitsluitende radioverbindingen. Mobiele telefoontoestellen bestaan gewoonweg nog niet. Ook het gebruik van computers is erg beperkt en internet is nog niet beschikbaar. Politiemensen en anderen werken met faxberichten en telextoestellen. DNA-opname is nog niet aan de orde. Kortom, de technologische mogelijkheden zijn uitermate verschillend van deze waarover we vandaag beschikken. Dat moeten we ons goed realiseren bij het lezen van dit verhaal over de “Ioden Bendejaren”.